

Změna důrazů - pozitivní dopad krize

Jiří Pehe

Politická krize a ekonomické problémy, které sužují Českou republiku více než rok, už posloužily i jako účinná katarze. Zatímco se političtí komentátoři i občané utápějí v negativismu, do něhož se politické kyvadlo přehouplo po několika letech nezřízeného optimismu, v českém politickém myšlení se udála důležitá pozitivní změna.

Tato změna spočívá v tom, že jak ve výrocih předních politiků, tak v programech politických stran se výrazně změnily klíčové pojmy. Nejsou už jimi prázdné ideologické floskule ani výrazy jako „rychlost privatizace“ či „neviditelná ruka trhu“, ale spíše výrazy jako „právní stát“, „průhledné tržní prostředí“ či „pravidla hry“. Jinými slovy: zatímco je česká společnost ještě stále zaneprázdněna rozdíráním svých pomyslných ran, udála se důležitá změna v politickém étosu.

Lze samozřejmě namítnout, že zatím jde jen o hesla. Jazyk politiky je ale vždy důležitým indikátorem procesů, které mohou být teprve ve stavu zrodu. Je též podstatné, zda je takový nově se rodící étos v souladu s obecnějším duchem doby. V případě současných změn v politickém jazyku českých politiků tomu tak bezpochyby je.

Proč je vlastně důraz na pravidla hry, právní stát, a transparentnost tržního prostředí tak důležitý? Především proto, že navzdory některým základním úspěchům byla tato oblast v našem transformačním procesu hrubě podceněna. A právě její podcenění je jedním z důvodů současných hospodářských problémů i politické krize. Náchylnost neprůhledného prostředí ke korupci nakonec postihla i politické strany. Tržní ekonomika se mnoha občanům jeví spíše jako chaos, který svědčí podvodníkům nejružnějšího ražení, než jako vysoce organizované ekonomické prostředí, kterým je ve vyspělých demokraciích.

Jednou z příčin krize v České republice byl propastný pokles důvěry občanů v hospodářské a politické instituce, které by měly tvořit páteř demokratického zřízení. Společenská objednávka je jasná: chaosu vytvořenému poněkud bezkonceptní transformací je třeba dát řád.

Je dokonce možné argumentovat, že vytvoření jasných pravidel hry a prostředí, v němž se nedaří korupci, je důležitější než často opakované volání po zrychlení tempa transformace. Aby totiž další transformační kroky mohly uspět, je nutné mít jasno, v jakém obecném prostředí a na základě jakých obecných pravidel se má taková transformace odehrát. Je dokonce možné argumentovat, že o dalším úspěchu či neúspěchu našeho hospodářství nerozhodnou ani tak další privatizační kroky, jako spíše „zcivilizování

džungle“, která byla vytvořena doposud. Bez toho totiž hrozí nebezpečí, že i sebelépe myšlené příští transformační projekty jen dále rozbují již existující džungli.

Dalším důvodem, proč je nově se rodící étos důležitý, je, že odpovídá obecným požadavkům Evropské unie. To, že jsme se nyní stali jedním z oficiálních kandidátů na členství, znamená, že budeme nuceni v historicky velmi krátké době zásadně změnit politické, hospodářské a právní prostředí v naší zemi.

Tržní hospodářství, o jehož vytvoření jsme tolik usilovali v předchozích letech, je nejen v EU, ale ve všech vyspělých zemích komplexním organismem. Není tomu tak jenom proto, že trh má jakési samoregulační schopnosti. Je to

mu tak proto, že existuje v prostředí vysoce rozvinutého právního státu. Úcta k právu, jakož i k určitým základním etickým principům, je páteří všech rozvinutých ekonomik. To, že EU klade takový důraz na reformu našeho právního řádu, není jen vrtochem eurobyrokratů. Moderní demokracie a právní stát jsou prostě v podstatě synonymy. Změna jazyka našich politiků, kteří nyní mluví o potřebě budování právního státu, o transparentnosti a jasných pravidlech hry, je tedy bezpochyby pozitivní vývoj, který se částečně zrodil právě díky současné krizi.

Jiří Pehe

Právník a politolog, ředitel politického odboru Kan- celáře prezidenta ČR.